

**Завдання Інтернет туру
Олімпіади з астрономії та астрофізики
20 лютого – 3 березня 2025 року**

1. Завеликий Місяць (Решетник В.)

Телескоп має фокусну відстань 6 м, використовується окуляр з фокусною відстанню 25 мм та полем зору 60° . Яке кутове збільшення телескопа? Яке поле зору телескопа? Скільки разів треба перевести телескоп, щоб побачити всі точки диску Місяця (кутовий діаметр $0,5^\circ$)? Зміною положення Місяця за час спостережень знехтуйте.

2. Екваторіальні ранки на Меркурії (Шевчук О.)

Який мінімальний та максимальний проміжок часу займає на екваторі Меркурія схід Сонця? Відповідь подайте в земних середніх сонячних та в меркуріанських середніх сонячних добах. Спостереження проводяться нерухомим відносно поверхні Меркурія спостерігачем. Відповідь заокругліть з точністю до трьох значущих цифр. Для обчислень прийміть: 1) орбіта Меркурія має велику піввісь 0,387 а. о. та ексцентриситет 0,206; 2) сидеричний період добового обертання планети 58,646 земних середніх сонячних діб; 3) радіус Сонця 696000 км; 4) напрямки добового та орбітального руху Меркурія збігаються; 5) вісь добового обертання планети перпендикулярна до площини орбіти; 6) зміною швидкості орбітального руху Меркурія за час сходу Сонця – нехтуйте.

3. Схід та захід (Марсакова В.)

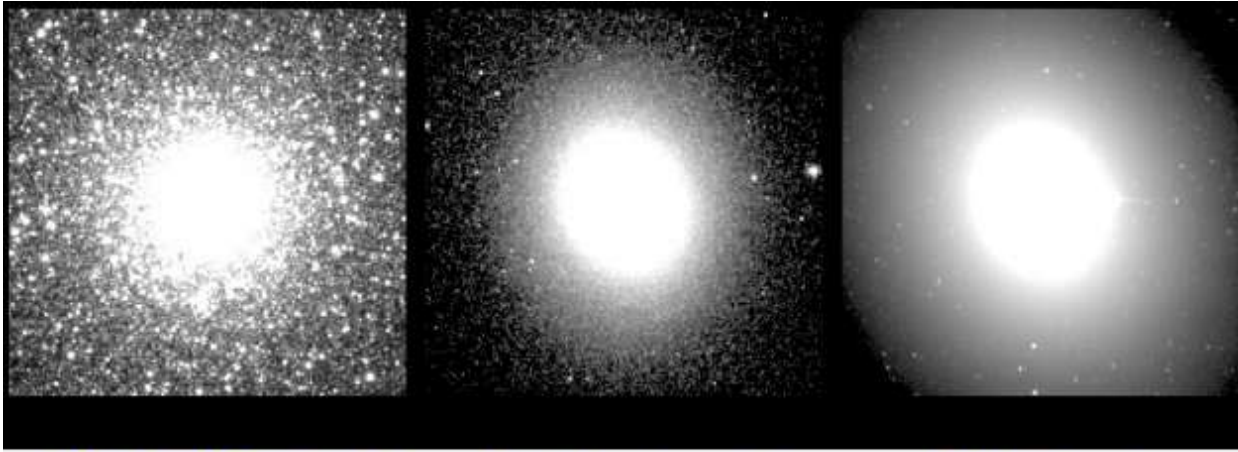
Схід та захід Сонця – це дуже захоплююче явище, яким завжди цікаво помилуватися. Але воно триває недовго в наших широтах. Обчисліть, скільки часу потрібно Сонцю, щоб перетнути горизонт (від початку появи верхнього краю до підняття нижнього краю Сонця над горизонтом) а) на широті 45° , б) на екваторі Землі, в) на полюсі Землі? Скільки градусів за цей час пройде Сонце уздовж горизонту на полюсі?

Видимий діаметр Сонця прийняти рівним $0,5^\circ$. Атмосферною рефракцією знехтувати. Вважати, що явище спостерігається близько весняного рівнодення на всіх означених широтах. Також вважати, що Сонце рівномірно зміщується уздовж екліптики протягом року.

4. Метод флуктуації поверхневої яскравості галактик (Зазубик Д.)

Галактики мають скінченну кількість зір, зорі також мають скінченні розміри, а на великих відстанях стають точковим джерелом світла з великою точністю наближення. Кількість зір у різних частинах галактики не однакова, маємо змінну яскравість від точки до точки.

На великих відстанях більше зір попадає в певну область зображення, флуктуації яскравості зменшуються, зображення стає більш гладким.

globular star cluster
 $N \sim 10^6$ stars
 $d \sim 10$ kpc

M32 (Andromeda)
 $N \sim 10^9$ stars
 $d \sim 770$ kpc

M49 (Virgo)
 $N \sim 10^{12}$ stars
 $d \sim 16$ Mpc

Використовуймо просте наближення: розглядаємо еліптичні галактики

- зі сталою поверхневою яскравістю
- які складаються лише з одного типу зір зі світністю L_*
- міжзоряне поглинання в самій галактиці незначне.

а) Знайдіть освітленість (надалі потік) від однієї зорі, якщо відстань до галактики d .

Нехай роздільна здатність детектора $\Delta\theta$ (кут, який обмежує один елемент детектора), поверхнева концентрація зір у досліджуваній ділянці галактики n_0 .

б) Знайдіть середній потік від зір F , що потрапляють на один елемент детектора. Як залежить цей параметр від відстані?

в) Знайдіть відносну флуктуацію $\frac{\sigma_F}{F}$ потоку F як функцію від відстані.

Вважайте, що відносна флуктуація адитивної величини x знаходиться як $\frac{\sigma_x}{\langle x \rangle} = \frac{1}{\sqrt{N}}$, де N -кількість об'єктів, по яких проводиться усереднення.

Введемо величину потоку флуктуації поверхневої яскравості як $F_{SBF} = \frac{\sigma_F^2}{F}$

г) Запишіть вираз для цієї величини та проаналізуйте його залежність від відстані. Насправді, галактики містять зорі не лише одного типу, тому нехай маємо поверхневу концентрацію зір n_i у досліджуваній ділянці галактики для світності зорі L_i .

г) Виконайте пункти б-г для такої моделі.

5. Сусідні галактики (Решетник В.)

Астроном зі спектрів визначив величину червоного зміщення двох галактик, що спостерігаються поряд на небі: $z_1=0,02$, $z_2=0,04$. Оцініть яка відстань між цими галактиками?

Правила оформлення розв'язків.

Файл з розв'язками має обов'язково містити:

- *Ваші прізвище, ім'я та по-батькові,*
- *дату Вашого народження,*
- *факультет та курс (для студентів) чи клас (для школярів),*
- *повну назву та адресу навчального закладу, в якому Ви навчаєтесь,*
- *телефон, за яким із Вами можна зв'язатись.*

Кожен розв'язок задачі має бути пронумерований відповідно до номеру умови.

Рекомендується розв'язки розміщувати в тому ж порядку в якому були надані завдання.

Файл з розв'язками вислати за адресою: vmr@univ.kiev.ua

За більш детальною інформацією звертайтеся за адресою <https://space.knu.ua/internet-olimpiada-vseukrayinska-ol/>